

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

ΑΣΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

2^η Διάλεξη

Διδάσκουσα: Δρ. Νικολίνα-Σπυριδούλα Μυωφά

Email: nikolmyofa@hua.gr

Περιεχόμενα διάλεξης

1. Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας
2. Ιστορικά παραδείγματα πόλεων

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

➤ Η ιστορική εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας είναι συνδεδεμένη με τις παρακάτω περιόδους:

- Αρχαία Ελλάδα
- Αρχαία Ρώμη
- Πρώιμη νεότερη εποχή
- Ύστερη νεότερη εποχή
- Σύγχρονη εποχή

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Αρχαία Ελλάδα:

- ✓ Ηρόδοτος: το έργο του περιλαμβάνει πλούσιες περιγραφές πόλεων.
- ✓ Θουκυδίδης (491-404 π.Χ.): τεράστια η συνεισφορά του στη μελέτη των πόλεων. Δεν περιορίζεται σε απλές περιγραφές πόλεων αλλά σε βάθος αναλύσεις σχετικά με τη συγκέντρωση πλούτου & δραστηριοτήτων.
- ✓ Ξενοφών (431-354 π.Χ.): λεπτομερής καταγραφή περιοχών αλλά και λαών στο κλασικό έργο του «**Κύρου Ανάβασις**».

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Αρχαία Ρώμη:

- ✓ **Στράβωνας** (66-44 π.Χ.): ανέδειξε τη σημασία της «**θέσης**» μίας πόλης και τα «**αμετάβλητα πλεονεκτήματα**» που προκύπτουν από αυτή τη θέση.
- ✓ **Παυσανίας** (110-180 μ.Χ.): περιηγήθηκε σε περιοχές της Ελλάδας και της Ρωμαϊκής επικράτειας και έγραψε βιβλία γι' αυτές τις περιοχές (Αττικά, Κορινθιακά, Λακωνικά, Μεσσηνιακά, Ηλειακά, Αχαϊκά, Αρκαδικά, Φωκικά, Βοιωτικά). Έθεσε τις βάσεις μιας πρώτης ουσιαστικής προβληματικής για την **ανάπτυξη των πόλεων**.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Πρώιμη νεότερη εποχή:

- ✓ **16^{ος}-17^{ος} αιώνες**: έκδοση του μεγάλου πολεοδομικού Ατλαντα «**Civitates Orbis Terrarum**» («Παγκόσμια πόλη») με 546 τεκμήρια-χάρτες από όλο τον κόσμο, ο οποίος σε γενικές γραμμές συνιστά μία **συστηματική προσέγγιση της «θέσης» της πόλης σε σχέση με τον φυσικό της «πλούτο»**.

- ✓ Ενδεικτικό παράδειγμα η περιγραφή της Λυών: *Ο πλούτος της πόλης είναι απόρροια της θέσης της και των ποταμών που τη διασχίζουν [σ. Σον και Ροδανός]. Επιπλέον, ο πλούτος αυτός είναι απόρροια και του γεγονότος ότι η πόλη βρίσκεται στο κέντρο της Ευρώπης και θεωρείται ως η καρδιά της Γαλλίας, τα ποτάμια δε αυτά αποτελούν ένα άριστο μέσο διακίνησης των εμπορευμάτων από και προς τις κεντρικές επαρχίες της Ευρώπης.*

© The Hebrew University of Jerusalem & The Jewish National & University Library

Η πόλη της Λυών:
“Civitates Orbis Terrarum”
http://historic-cities.huji.ac.il/france/lyon/maps/braun_hogenberg_10.html

<https://www.google.com/maps/place/%CE%9B%CE%B9%CF%8C%CE%BD,+%CE%93%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%AF%CE%B1/@45.7600139,4.8449605,12z/data=!4m5!3m4!1s0x47f4ea516ae88797:0x408ab2ae4bb21f0!8m2!3d45.764043!4d4.835659>

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- ✓ Το 1793 ο **William Frederick Martin** στην εργασία του με τίτλο «The Geographical Magazine or New System of Geography» αναδεικνύει **άλλα χαρακτηριστικά (πέρα από τη θέση) σημαντικά για την ανάλυση των πόλεων.**
- ✓ Ο Martin αφού έχει ήδη αναλύσει το Λονδίνο γράφει για το **Bristol**: *..η δεύτερη πόλη της Αγγλίας [σ. είναι γνωστή] τόσο ως προς τον **πληθυσμό** της τόσο και ως προς την **έκτασή** της, αλλά είναι ακόμα πιο γνωστή από το **μέγεθος του εμπορίου που αναπτύσσει και του πλούτου της**, αλλά και λόγω και των **ιδιαίτερων έργων που υπάρχουν εκεί.***

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Ύστερη νεότερη εποχή (**19^{ος} αιώνας**): πρώτη προσπάθεια **δημιουργίας κριτηρίων ταξινόμησης των πόλεων**.
 - ✓ 1807, ο John Pickerton στο έργο του, «**Modern Geography**» ταξινόμησε τις πόλεις με βάση τη σημασία τους.
 - ✓ Οι **περισσότερο σημαντικές** πόλεις θα πρέπει να ταξινομηθούν σύμφωνα με: **το κύρος τους, τον πλούτο τους και τον πληθυσμό τους**. Ενώ οι **λιγότερο σημαντικές** θα πρέπει να ταξινομηθούν σύμφωνα με ένα **απλό κριτήριο επιλογής** όπως η **θέση**.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- ✓ Το **1901** στο άρθρο με τίτλο «Η θέση των πόλεων» του περιοδικού **Modern Geography** αναφέρεται ότι:

*Η επιβλητικότητα των κτηρίων μίας πόλης, το μέγεθος του πληθυσμού και του εμπορίου είναι οι λόγοι που καθορίζουν τη σημασία της και όχι τόσο τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τη θέση της. Ας πάψουμε πλέον να αντιμετωπίζουμε τις πόλεις ως προϊόντα και χώρους ενδιαφέροντος, ως ξεχωριστά δεδομένα και **ας αρχίσουμε να διαμορφώνουμε μια γενική θεώρηση αλλά και εξαντλητική εξέταση της κατανομής και των λογικών συνεπειών της φυσικής θέσης.***

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- ✓ Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η θέση (το πρωταρχικό χαρακτηριστικό με βάση το οποίο αναγνωρίζουμε μια περιοχή στο χάρτη) δεν πρέπει να θεωρείται ως de facto πλεονέκτημα ή μειονέκτημα μιας περιοχής.
- ✓ Αλλά η **συσχέτιση της θέσης με την τοποθεσία και τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν**, είναι που έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία της επιστημονικής περιοχής της αστικής γεωγραφίας ως τμήμα της ευρύτερης επιστήμης της γεωγραφίας.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα: ακολουθεί μία **σειρά μελετών** των οποίων ο **βασικός σκοπός ήταν να παρουσιασθεί ότι ο χαρακτήρας της πόλης απορρέει από τη φυσική της θέση**.
 - ✓ Ο όρος κλειδί εδώ είναι η «**κομβικότητα**».
 - ✓ Με βάση αυτή την έννοια, προέκυψε στη συνέχεια μία **σειρά πραγματειών που αναλύουν το ρόλο της «κομβικής θέσης των οικισμών»**.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Σύγχρονη εποχή (20^{ος} αιώνας):

✓ **R. Blanchard** δημοσίευσε το 1911 το έργο του με τίτλο «**Γκρενόμπλ: μελέτη της αστικής γεωγραφίας**» το οποίο αποτελεί την πρώτη κλασική εργασία για την πόλη.

Η βασική ιδέα αυτής της μελέτης είναι η εξήγηση της προέλευσης και της ανάπτυξης της πόλης σε συνάρτηση με τις φυσικές συνθήκες της θέσης της[...]. Από τον αρχικό πυρήνα μέχρι τη σύγχρονη της μορφή η πόλη (η Γκρενόμπλ) χαρακτηρίζεται από την επαφή διαφορετικών εδαφών και τη συμβολή δύο ποταμών [σ. Ντράκ και Ιζέρ]. Παρ' όλες τις μεταβολές που έχει υποστεί από τον άνθρωπο, η φύση φέρνει πάντα στο προσκήνιο τα δικαιώματά της, ακόμα και σε ένα σύνθετο οργανισμό όπως μία πόλη.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Σταδιακά τον 20ο αιώνα έχουμε τη **δημιουργία διακριτού επιστημονικού αντικειμένου, της Αστικής Γεωγραφίας:**
 - ✓ Το 1924, ο Auroousseu σημείωνε για την αστική γεωγραφία: «η γεωγραφία της πόλης αποτελεί ένα τόσο μεγάλο τμήμα της γεωγραφίας ώστε γίνεται δύσκολο να θεωρηθεί ως μία απλή ειδικότητα ή μεμονωμένη επιστημονική περιοχή».
 - ✓ Ο Patrick Geddes τη δεκ 1930 επικεντρώνεται στη φύση της ανάπτυξης των πόλεων και θέτει τις βάσεις **συσχετισμού της Αστικής Γεωγραφίας με το σχεδιασμό του χώρου.**

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- ✓ Κατά το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα μελέτη της Αστικής Γεωγραφίας συνδέθηκε με την ανάπτυξη της **Κοινωνιολογίας** στο, νέο-σχηματιζόμενο τότε, **Πανεπιστήμιο του Σικάγου**.
- ✓ Οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από τους κοινωνιολόγους της Σχολής και ειδικότερα **υπό την καθοδήγηση του Robert Park** αφορούσαν την πόλη του Σικάγου μια περιοχή που συγκέντρωνε έντονα προβλήματα συνεπεία της ραγδαίας αστικοποίησης και της έντονης εκβιομηχάνισης.
- ✓ Το Σικάγο ενέπνευσε μια γενιά ερευνητών, πρωτοπόρων για την εποχή τους, όπως τους Burgess, Wirth, Mc Kenzie κ.ά.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Οι ερευνητές αυτοί προέρχονταν από διαφορετικά αντικείμενα, ως εκ τούτου το τμήμα Κοινωνιολογίας ήταν αρκετά **ανομοιογενές**.
- Παρόλα αυτά ο Park **συνδύασε τη θεωρητική σκέψη με την επιτόπια έρευνα και αντλώντας στοιχεία από τις φυσικές επιστήμες διαμόρφωσε την ανθρώπινη οικολογία (human ecology) ως το θεωρητικό πλαίσιο για την προσέγγιση του αστικού χώρου.**

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Με βάση την προσέγγιση της ανθρώπινης οικολογίας, ο αστικός χώρος (σε αντιπαράθεση με το φυσικό περιβάλλον) γίνεται αντιληπτός ως ένας **κοινωνικός οργανισμός όπου τα άτομα ανταγωνίζονται μεταξύ τους με στόχο την «εξασφάλιση της ευνοϊκότερης χωροθέτησης εντός της πόλης»** (Knox & Pinch, 2009, 292).
—————→ Άμεση η επιρροή από τη θεωρία της φυσικής επιλογής του Δαρβίνου
- Ο ανταγωνισμός αυτός, που βασίζεται στην οικονομική δυνατότητα των ατόμων, επιφέρει διαφοροποίηση των αξιών γης και επομένως δίνει τη δυνατότητα σε μια πληθυσμιακή ομάδα να αποκτήσει κυριαρχία σε συγκεκριμένη περιοχή της πόλης αποκλείοντας αυτόματα άλλες ομάδες.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- *«Οι επιχειρήσεις και η βιομηχανία αναζητούν πλεονεκτικές τοποθεσίες και προσελκύουν γύρω τους ένα συγκεκριμένο τμήμα του πληθυσμού. Εκεί ξεφυτρώνουν [...] γειτονιές από τις οποίες οι φτωχότερες τάξεις αποκλείονται, λόγω της αυξημένης αξίας της γης. Έπειτα δημιουργούνται παραγκουπόλεις οι οποίες κατοικούνται από έναν μεγάλο αριθμό [ατόμων] που ανήκουν στις φτωχότερες τάξεις, οι οποίοι δεν μπορούν να υπερασπιστούν τον εαυτό τους από τη συσχέτιση με τους ασώτους και τους φαύλους» (Park, 1915, 579).*
- Τα ζητήματα που θεωρούσαν επείγοντα οι Αμερικανοί κοινωνικοί επιστήμονες ήταν αυτά με τα οποία πρώτος είχε ασχοληθεί ο Simmel (Ευρωπαίος διανοητής του 19^{ου} αιώνα, καθηγητής του Park), δηλαδή η μελέτη της πόλης στις διαφορετικές μορφές της και τα προβλήματα που προέκυπταν (όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων), απόρροια της μεγέθυνσής της.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- ✓ Δύο σημαντικές μεταβολές έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας μετά τον Β' ΠΠ:
- 1. η **ποσοτική επανάσταση**, είχε τις ρίζες της στη δεκαετία του 1950 και εκδηλώθηκε κυρίως κατά τη δεκαετία του 1960. Η μεταβολή αυτή μετατόπισε το αντικείμενο της γεωγραφίας από την απλή χαρτογράφηση και περιγραφή, στην ερμηνεία των αστικών φαινομένων και στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τα προς μελέτη φαινόμενα.
 - ✓ Η κυριαρχία όμως της ποσοτικής διάστασης σύντομα τέθηκε σε αμφισβήτηση

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

2. στροφή προς **νέες επιστημονικές κατευθύνσεις**. Η γεωγραφία συνδιαλέγεται με επιστημονικές περιοχές όπως η κοινωνιολογία και η ψυχολογία. Η αμφισβήτηση αυτή μορφοποιήθηκε και έστρεψε το αντικείμενο προς νέες επιστημονικές κατευθύνσεις. Αυτή τη φορά όμως η γεωγραφία συνδιαλέγεται με επιστημονικές περιοχές όπως η κοινωνιολογία και η ψυχολογία.
 - ✓ Άλλωστε η επιρροή από τη Σχολή του Σικάγου είναι έντονη. Η πληθώρα ερευνών που διενεργήθηκαν από τη Σχολή αυτή προσεγγίστηκαν με ποιοτικές μεθόδους (συνεντεύξεις) χωρίς όμως να αποκλείονται οι συνδυασμοί με ποσοτικές μεθόδους.

Ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη της Αστικής Γεωγραφίας

- Πλέον σήμερα η Αστική Γεωγραφία έχοντας ως βάση τον αστικό χώρο, τις μεταβολές που συμβαίνουν σε αυτόν με την πάροδο των χρόνων, την κοινωνία και τον άνθρωπο **αποπειράται να συσχετίσει τη συνθετότητα της ανθρώπινης συμπεριφοράς με τη δυναμική των χωρικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών διεργασιών στην πόλη.**

Ιστορικά παραδείγματα πόλεων

- Οι θεωρητικοί της Αστικής Γεωγραφίας κατανόησαν από πολύ νωρίς ότι οι πόλεις αντανακλούν ουσιαστικά ευρείες και πολύπλοκες διαδικασίες σε βάθος χρόνου.
- Συγκεκριμένες ιστορικές διαδικασίες παράγουν διαφορετικές κατηγορίες πόλεων.

Ιστορικά παραδείγματα πόλεων

- Η αρχαία εποχή θεωρείται η απαρχή της συγκρότησης αστικών οικισμών:
Αρχαίες αιγυπτιακές & αρχαίες ελληνικές πόλεις.
- **Κομβικά σημεία ανάπτυξης των πόλεων αυτών υπήρξαν:**
 - ✓ οι τεχνολογικές καινοτομίες που έλαβαν χώρα κατά την πρώτη αγροτική επανάσταση (π.χ. η δημιουργία αρδευτικών συστημάτων),
 - ✓ η ανάπτυξη του εμπορίου και
 - ✓ η ανάγκη για προστασία από εξωτερικούς κινδύνους (δηλαδή η παροχή ασφάλειας)

Ιστορικά παραδείγματα πόλεων

- Με βάση τη χρονική περίοδο εμφάνισής τους οι πόλεις μπορούν να ομαδοποιηθούν στους ακόλουθους τύπους:
 - ✓ **προβιομηχανική ή και παραδοσιακή πόλη:** ιδρύθηκε πριν από τη βιομηχανική επανάσταση
 - ✓ **βιομηχανική πόλη:** είναι το αποτέλεσμα των οικονομικών και τεχνολογικών διεργασιών που έλαβαν χώρα το 18ο και το 19ο αιώνα στο πλαίσιο της Βιομηχανικής Επανάστασης.
 - ✓ **μεταβιομηχανική πόλη:** η ανάπτυξή της δεν στηρίζεται στη βιομηχανία αλλά στον τριτογενή τομέα

Προβιομηχανική πόλη

- Οι πόλεις ήταν ουσιαστικά οικισμοί μικρής κλίμακας και βασίζονταν στην απλή εμπορευματική οικονομία
- Κύριο χαρακτηριστικό της η **ύπαρξη τείχους** που τη χώριζε από τη γύρω περιοχή της.
- Το τείχος αυτό εξυπηρετούσε τους ακόλουθους σκοπούς:
 - ✓ την προστασία της πόλης και των κατοίκων της από εξωτερικούς κινδύνους,
 - ✓ τον καθορισμό των ορίων της

Προβιομηχανική πόλη

- Η ύπαρξη του τείχους ήταν χαρακτηριστικό των πόλεων μέχρι τον 17^ο αιώνα τουλάχιστον και αυτό γιατί:
 - ✓ σε όσες πόλεις δεν υπήρχε κίνδυνος τα τείχη έχασαν τη σημασία τους. Για παράδειγμα στην Αγγλία, στην Ιαπωνία, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, κ.α.
 - ✓ σε όσες πόλεις υπήρχε αυξημένη επικινδυνότητα, τα τείχη συνέχισαν να υπάρχουν μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Τα τείχη αφαιρέθηκαν στις Βρυξέλλες τη δεκ 1830, στη Γενεύη το 1851, στη Βαρκελώνη το 1854, στη Βιέννη το 1857, στη Βασιλεία το 1860, στη Μαδρίτη το 1868, στη Μπολόνια το 1902 και στο Παρίσι το 1926-1932 (βλ. περισσότερα Λαμπριανίδης, 2012, 452-454)

Προβιομηχανική πόλη

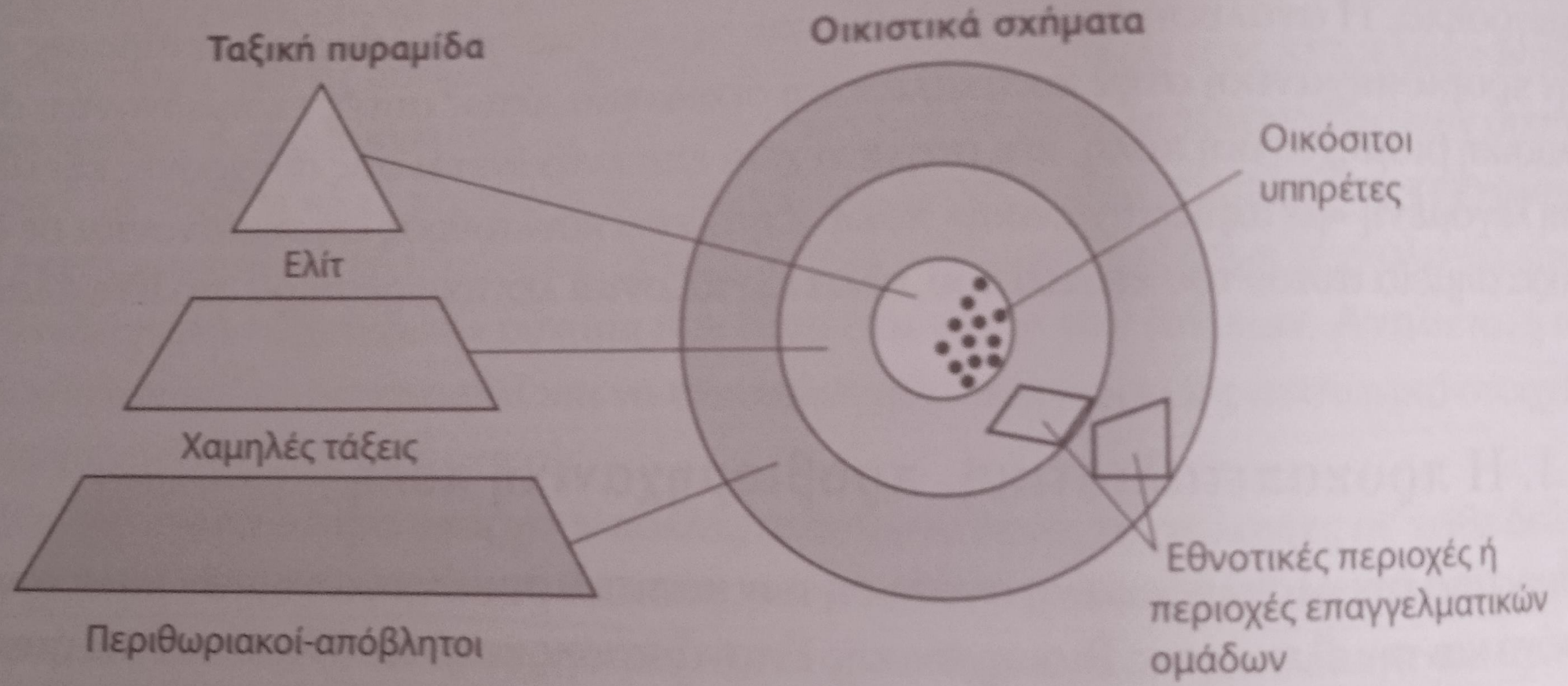
- Χαρακτηριστικά της προβιομηχανική πόλης: **συγκέντρωση κτηρίων**, **δίκτυο στενών δρόμων**, **ύπαρξη αγοράς** (κύρια ενασχόληση το εμπόριο και οι χειροτεχνίες), **θρησκευτικές και διοικητικές λειτουργίες**.
- **Ανάμειξη δραστηριοτήτων**
- Οι κυριότερες κοινωνικές ομάδες: η **ανώτερη τάξη** (μικρή ελίτ αποτελούμενη από γαιοκτήμονες και ευγενείς) και η **κατώτερη τάξη** (πολυπληθέστερη, παραγωγική μάζα κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων)
- Υπήρχαν και οι **εθνικές μειονότητες**: χρήσιμη ομάδα για τη λειτουργία της πόλης ωστόσο ήταν περιθωριοποιημένη

Προβιομηχανική πόλη

- Κατανομή των κοινωνικών ομάδων στο χώρο:
 - ✓ οι πλουσιότεροι διέμεναν στο αποκλειστικά δικό τους κέντρο,
 - ✓ η κατώτερη τάξη σε περιφερειακές περιοχές της πόλης
 - ✓ οι εθνικές μειονότητες κατοικούσαν σε απομονωμένες περιοχές, στα όρια της πόλης

Γράφημα 2.1

Το ιδεατό πρότυπο της κοινωνικής και γεωγραφικής δομής της προβιομηχανικής πόλης σύμφωνα με τον Sjoberg

Πηγή: Knox and
Pinch, 2009, 60

Βιομηχανική πόλη

- Η βιομηχανική πόλη «κληρονόμησε» ελάχιστα χαρακτηριστικά από την προβιομηχανική
- Η εμπορευματοποίηση της γεωργίας και η ανάπτυξη του κατασκευαστικού τομέα στην ύπαιθρο —————→ **αγροτική αναδιάρθρωση και τη βελτίωση των μεταφορών** (σημαντικοί παράγοντες της αύξησης των αστικών συγκεντρώσεων).
- Σημαντική εξέλιξη: η δημιουργία **οικονομιών κλίμακας** με τη **συγκέντρωση των εργοστασίων και της παραγωγής σε συγκεκριμένες περιοχές**.
- Εξαιτίας της εκβιομηχάνισης της παραγωγής —————→ αύξηση των αστικών συγκεντρώσεων —————→ φαινόμενα πυκνοκατοίκησης και υψηλού κόστους ζωής στις πόλεις.

Βιομηχανική πόλη

- Πυρήνας βιομηχανικών πόλεων: εμπορικός
- Στον περιβάλλοντα χώρο αυτού του πυρήνα η ύπαρξη των βιομηχανιών καθιστούσε αναγκαία την ύπαρξη τεράστιας εργατικής δύναμης η οποία θα τροφοδοτούσε με φθινό εργατικό δυναμικό τα εργοστάσια.
- Οι εργάτες εγκαθίστανται σε χαμηλής ποιότητας κατοικίες στις παραγκουπόλεις (slums) κοντά στον τόπο εργασίας τους, τις βιομηχανίες.
- Γι' αυτό, γύρω από τις βιομηχανίες δημιουργήθηκαν κατοικίες για τη στέγαση του πληθυσμού των εργατών και των οικογενειών τους.

Βιομηχανική πόλη

- Η πυκνοκατοίκηση και το υψηλό κόστος ζωής κατέστησαν τη βιομηχανική πόλη μια πόλη όπου οι **συνθήκες διαβίωσης ήταν δύσκολες** ενώ οι χωροκοινωνικές ανισότητες ήταν ακραίες.
 - ✓ Οι συνθήκες στέγασης των πληθυσμών που μετανάστευαν στις μεγάλες αστικές πόλεις κατά την περίοδο της ταχείας εκβιομηχάνισης ήταν άθλιες όπως περιέγραφε ο **Έγκελς** στο βιβλίο του με τίτλο, «**Για το ζήτημα της κατοικίας**».
- Τυπικά παραδείγματα βιομηχανικών πόλεων: η πλειονότητα των αστικών περιοχών στη Μεγάλη Βρετανία, στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη.

Βιομηχανική πόλη

- Ωστόσο ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης και κυρίως μεταξύ των χωρών της Βόρειας και Δυτικής από τη μια πλευρά και Νότιας Ευρώπης από την άλλη ο ρόλος της βιομηχανίας ως πόλου έλξης του αγροτικού πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα δεν είναι ο ίδιος.
- Ο Hall (2005, 34) έγραψε για το Σικάγο και το Μάντσεστερ που έχουν μελετηθεί αρκετά ως παραδείγματα τυπικών βιομηχανικών πόλεων, οι δύο αυτές πόλεις ήταν οι πόλεις "σοκ" της εκβιομηχάνισης. Αντιπροσώπευαν ακραίες καταστάσεις όπου μια βιομηχανική αστική μορφή αναπτύχθηκε και ολοκληρώθηκε. Σε άλλες πόλεις, η εκβιομηχάνιση επηρεάστηκε από τις τοπικές συνήθειες, τη φυσική ή άλλη κληρονομιά, είτε από προηγούμενα στάδια αστικοποίησης.

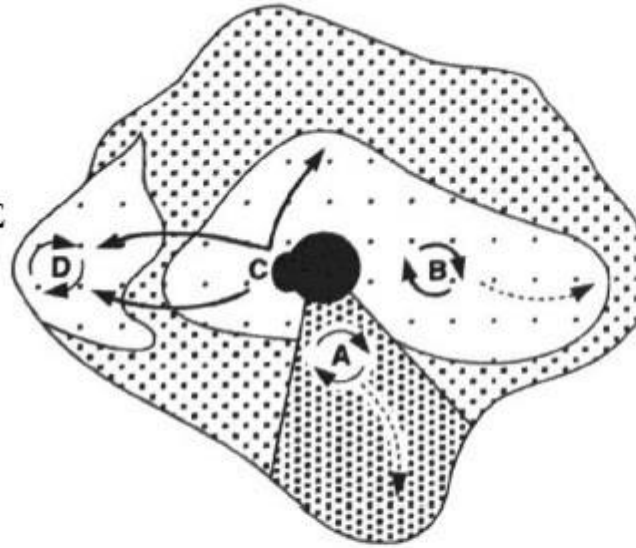
Βιομηχανική πόλη-Βικτωριανή μητρόπολη

- Η Βικτωριανή μητρόπολη αναφέρεται στις πόλεις της Αγγλίας του 19^{ου} αιώνα που χαρακτηρίζονταν από:
 - ✓ την παρουσία ακραίων χωροκοινωνικών διαχωρισμών
 - ✓ την εξαθλίωση μεγάλου τμήματος του πληθυσμού και το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό θνησιμότητας και
 - ✓ την φιλανθρωπία που είχε υποκαταστήσει το ανύπαρκτο κράτος πρόνοιας και μεγάλο μέρος του πληθυσμού βασιζόταν σε αυτή για την επιβίωσή του
- Μεγάλη ζήτηση φτηνής κατοικίας, λόγω της εξάρτησης των πιο αδύναμων στρωμάτων από τις κερδοσκοπικές πρακτικές των ιδιωτών κατασκευαστών.

Βιομηχανική πόλη-Βικτωριανή μητρόπολη

- Οι χωροκοινωνικοί διαχωρισμοί επηρέασαν το τοπίο της Βικτωριανής μητρόπολης ως εξής:
 - ✓ Μεγάλη ζήτηση για φθηνή κατοικία για να στεγαστεί η εργατική τάξη
 - ✓ Οι επιλογές των ατόμων για μετακίνηση μέσα στην πόλη συνδέονταν με την κοινωνική τους φυσιογνωμία (κοινωνικό στάτους) και
 - ✓ Η χωροθέτηση μεγάλων εμπορικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην πόλη.

- ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ & ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
- ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ
- ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΜΕΣΑΙΑΣ ΤΑΞΗΣ
- ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΥΨΗΛΗΣ ΤΑΞΗΣ

- A** Μακροπρόθεσμη σταθερότητα: χαμηλά ποσοστά κινητικότητας
- B** Βραχυπρόθεσμη σταθερότητα: υψηλά ποσοστά κινητικότητας σε κοντινές αποστάσεις
- C** Κατακερματισμός της κοινότητας: υψηλά ποσοστά μετάνησης σε μεγαλύτερες αποστάσεις
- D** Συγκρότηση κοινότητας: ραγδαία εν-κινήσει ακολουθούμενη από σταθερότητα

 Predominant direction of population movement
(width of line approximately proportional to volume of movement)

Χωρική Κατανομή πληθυσμού με κριτήριο την κοινωνική τάξη στις Βρετανικές πόλεις του 19ου αιώνα (Πηγή: Pooley, 1979 όπως βρίσκεται στο Pacione, 2001).

Η συγκεκριμένη χωρική κατανομή δεν είναι απόλυτη για όλες τις πόλεις της Αγγλίας της συγκεκριμένης περιόδου και οι ροές μετακίνησης διέφεραν από πόλη σε πόλη.

Βιομηχανική πόλη-Αμερικανικές πόλεις

- Η αστική ανάπτυξη στις αμερικάνικες πόλεις επηρεάστηκε από τις τεχνολογικές εξελίξεις της εποχής.
- Η μεταστροφή στις βιομηχανικές δραστηριότητες οδήγησε σε σημαντική αύξηση τον αστικό πληθυσμό.
- Έδρασαν καθοριστικά: η επέκταση του σιδηροδρόμου την περίοδο 1850-1870, η περαιτέρω βελτίωση των υποδομών στις μεταφορές, το αυξημένο μεταναστευτικό κύμα και η εφαρμογή του Φορντικού συστήματος παραγωγής (δλδ σύνδεση τεχνικού και κοινωνικού καταμερισμού εργασίας με αποτέλεσμα την μαζική παραγωγή προϊόντων. Ως εκ τούτου αύξηση της προσφοράς για να ανταποκριθούν στην αυξανόμενη ζήτηση) (βλ. περισσότερα Knox & Pinch, 2009, 68-70)

Μεταβιομηχανική πόλη

- Τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα.
- Μια σειρά από διάφορους λόγους που έχουν να κάνουν με τη **μεταστροφή της οικονομίας στον τριτογενή τομέα** καθώς και την αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των πόλεων σε παγκόσμιο επίπεδο λόγω της παγκοσμιοποίησης επέφεραν **αλλαγές στη χωρική οργάνωση των πόλεων**.
- Το Λος Άντζελες αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της μεταβιομηχανικής πόλης

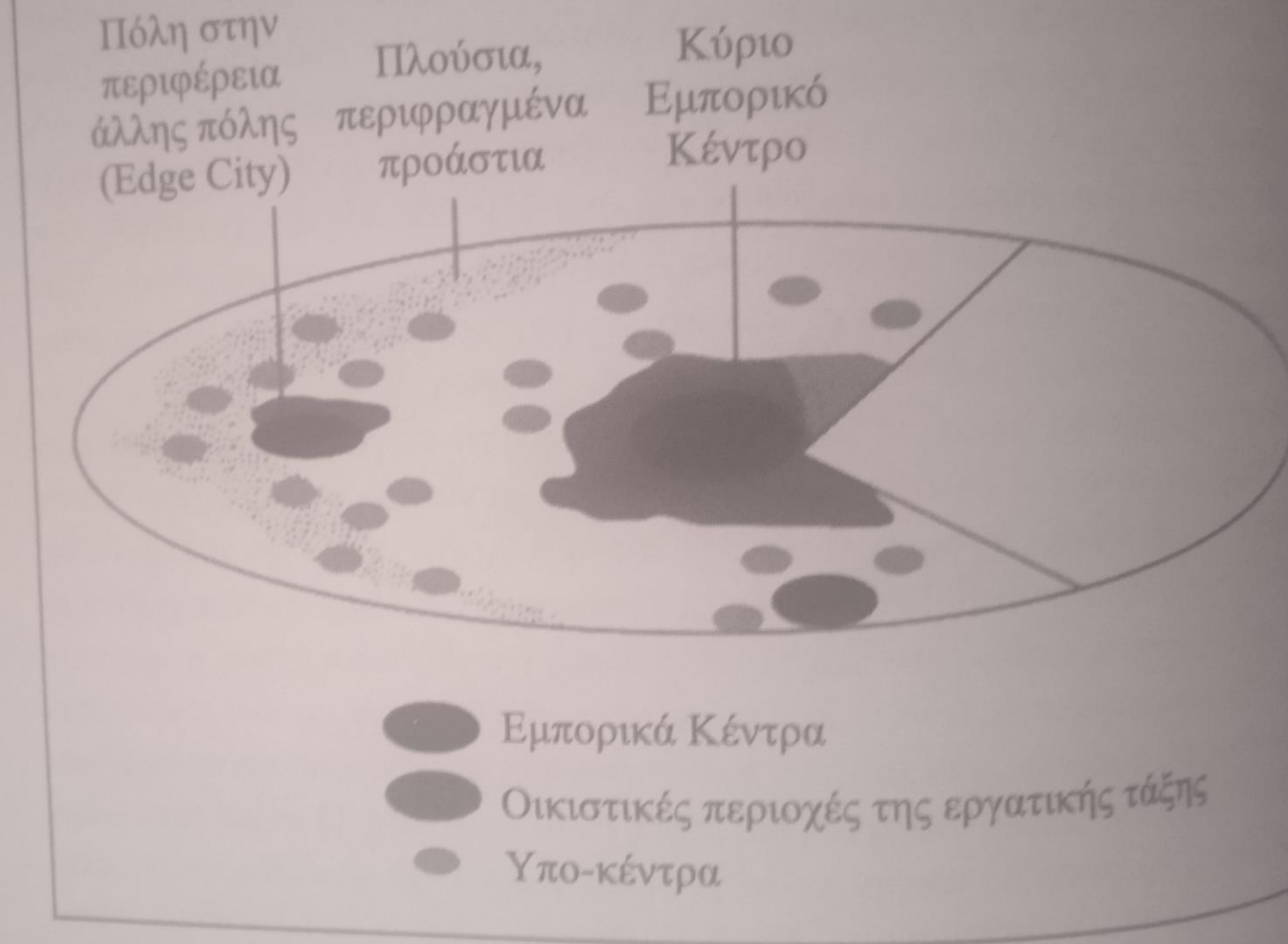
Μεταβιομηχανική πόλη

- Η αναδιάρθρωση της αστικής δομής έγινε εμφανής μέσα από πληθώρα φαινομένων όπως:
 - ✓ η αστικοποίηση των προαστίων των πόλεων,
 - ✓ η αναζωογόνηση (ανάπλαση) περιοχών που αποτελούσαν κατοικίες της εργατικής τάξης
 - ✓ καθώς και η ανάπτυξη νέων μεγάλων πόλεων οργανωμένων γύρω από νέες οικονομικές δραστηριότητες

Μεταβιομηχανική πόλη

- Οι χωροκοινωνικές ανισότητες λαμβάνουν την ακόλουθη μορφή: οργάνωση γύρω από τον τομέα των υπηρεσιών με **σχεδιασμένα εντυπωσιακά κέντρα** αλλά και **μεγάλες περιοχές συγκέντρωσης φτώχειας**.
- Κύριο χαρακτηριστικό της είναι ο **κατακερματισμός**.
- Δηλαδή η πόλη δεν υφίστανται ως μια ενιαία και συνεκτική ενότητα αλλά διαιρείται:
 - ✓ **φυσικά**: ανεξάρτητες πόλεις αναδύονται στην άκρη των υφιστάμενων μητροπόλεων
 - ✓ **οικονομικά-κοινωνικά-πολιτιστικά**: οι διαχωρισμοί διαφορετικών κοινωνικών ομάδων διευρύνονται σε τέτοια έκταση ώστε να διασπαστούν (Hall, 2005, 35)

Η μετα-βιομηχανική «παγκόσμια» μητροπόλη

Πηγή: Graham και Marvin (1996: 334).

Πηγή: Hall, 2005, 36